

НЕОЛОГІЗМИ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ В ДЗЕРКАЛІ МОВНИХ ІННОВАЦІЙ

У статті розглянуто проблему розвитку лексико-семантичної системи сучасної англійської мови та появу в ній неологізмів, пов'язаних з економічною сферою. На матеріалі лексикографічних посібників та періодичних видань досліджено вплив соціокультурної ситуації на поповнення словникового складу англійської мови.

Ключові слова: неологізм, менталітет, економіка, соціум, стратифікація, новотвір, інновація.

Національний менталітет – система взаємопов'язаних образів, які лежать в основі колективних уявлень нації про світ та про своє місце в ньому. Ці стійкі образи істотно впливають на конфігурацію інших компонентів національного психічного складу. Національний менталітет відіграє виключно важливу роль у процесі формування, структуризації (на генетичному, геносоціальному й соціальному рівнях) і розвитку психічного складу нації, виконує функцію забезпечення його стабільності.

Основною функцією національного менталітету є функція забезпечення стабільності психічного складу нації; до інших специфічних ментальних функцій належать: функція збереження культурних та гносеологічних стереотипів і цілеорієнтуюча функція. Національний менталітет має в своїй структурі два основні компоненти: національну ідею та національний прототип. В основі національного менталітету лежать базові ціннісні орієнтації, що виражаються в дихотомії: колективізм/індивідуалізм, духовне/матеріальне.

Глобальні соціокультурні зрушення, що мали місце в житті Західної цивілізації на межі ХХ–ХХІ ст., суттєво вплинули на всі без винятку сфери життя сучасного індивідуума й знайшли своє відображення в концептуальній моделі світу. Поява нових концептів сприяла відчутному збагаченню мовної картини світу за рахунок неологізмів, що з'явилися внаслідок вербальної репрезентації новонароджених фрагментів реальності людського існування.

Особливо впливовими для національного світогляду є економічні відносини в сучасному суспільстві. Інакше кажучи, у сучасному суспільстві панує “економічний центризм”. У мові явище економічного центризму відбивається на лексичних одиницях, що описують людину або групи людей крізь призму економічних відносин. На нашу думку, саме тому не випадково є поява наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. серед неологізмів англійської мови великої кількості новоутворень, які специфікують належність людини до того чи іншого соціально-економічного класу, соціальної групи та характеризують представників одного й того самого суспільного класу.

Метою статті є виявлення специфічних особливостей неологізмів економічної сфери крізь призму національного менталітету американців.

Як відзначено в працях із соціології, традиційний поділ суспільства на три основні класи: вищий, середній та нижчий – стає все менш точним. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. спостерігається тенденція все дрібнішої фрагментації як американського суспільства, так і інших економічно розвинутих держав. Соціологи Д. Джилберт та Дж. Кайл розробили модель класової структури в США та інших економічно розвинутих країнах. Згідно з їхньою класифікацією, класи в США визначаються залежно від рівня прибутків, освіти та престижності посади, яка обіймається [4].

Модель класової структури вищезазначених дослідників, на нашу думку, не є вичерпною. Не завжди представники вищого класу мають вищу освіту. Посада не завжди є передумовою для фінансової успішності або неуспішності. Існує категорія людей, які здобули фінансову незалежність шляхом інвестицій у прибуткові підприємства. У стратифікації сучасних економічно розвинутих держав спостерігається очевидне перетинання декількох параметрів: соціально-економічного, вікового, професійного.

Аналізуючи той масив нової лексики, який з'явився останніми десятиліттями для позначення представників різних соціально-економічних прошарків, відзначимо, що практично не виявлено нових найменувань, що характеризували б середній клас. Цей факт парадоксальний, оскільки саме середній клас є стрижнем американського та британського суспільства. Імовірно, саме поняття “середній клас” стало дуже розпливчастим. Одночасно виділяються нові групи представників англійського суспільства, перш за все, вищих та нижчих класів, а отже, з'являється велика кількість неологізмів для їх позначення.

Розглянемо інновації, що утворилися для найменування багатих представників американського суспільства. Серед них чітко виділяється елітна група магнатів, яка дістала назву *overclass* (“надклас”). Примітним є той факт, що слово *overclass* лише недавно увійшло до британського варіанта англійської мови й вважається, що воно не має такої популярності, як в американському варіанті, через відмінності в

соціальної структурі американського та британського суспільства: *"The American middle class is disintegrating. In its place are emerging three, new strata of society: an underclass of desperately poor, almost entirely disconnected from the world of work; an overclass of the well-educated, who take full advantage of advancing technologies and global markets; and in between an anxious class of Americans who are steadily losing ground"* [3, с. 59].

Надбагатих людей також називають *mega-rich*. У зв'язку із цим зазначимо, що префікс *mega-* все більше витісняє префікс *super-*, про що свідчать численні неологізми останніх років (*megaevent*, *megamansion*, *megaproject*, *megabox*, *megaship*) [3, с. 126].

Позначенням надбагатих людей, що досягли свого добробуту в результаті умілого вкладення фінансів в акції різних підприємств, слугує новоутворення *maffluent*, що, перш за все, підкреслює масовість цього прошарку. Це люди, що розбагатіли на інвестиціях. Неологізм *maffluent* утворився шляхом телескопії і складається з початкової літери слова *mass* (маса, велика кількість) і слова *affluent*: *Welcome to the new world of the mass affluent, or as the marketeers in Soho like to say, "the maffluent"* (The Daily Telegraph, May 8, 2000).

Для опису тих представників англomовного суспільства, чиє фінансове становище акумулювалося в результаті володіння дуже прибутковими фондовими паперами одного підприємства, утворився неологізм *one-stock wealthy*: *"For the southern rubbish collector, Warburg provided a combination of options called a zero-cost collar that is especially popular among the one-stock wealthy"* (The National Post, January 22, 2000).

Останніми десятиліттями була успішною діяльність комп'ютерної корпорації Dell. Майкл Делл, співвласник цього підприємства, став мільйонером у результаті того, що корпорація збирала та продавала комп'ютери безпосередньо на замовлення клієнтів, оминаючи послуги посередників. Таке бізнес-рішення допомогло розбагатити багатьом співробітникам корпорації. Нове слово *Dellionaire* вводить поняття заможної людини, багатство якої зосереджене в акціях цього успішного підприємства. Неологізм *Dellionaire* утворився шляхом телескопії (*Dell+millionaire*). Слід зазначити, що телескопія – досить молодий спосіб словотвору в англійській мові, який став продуктивним лише у XX ст. Саме "компактність та лаконічність телескопних слів сприяє подальшому розширенню сфер дії телескопного словотвору, його проникненню до різних сфер живої лексичної тканини сучасної англійської мови". *That simple scheme made millionaires of many of Mr. Dell's early employees, even secretaries and clerks, and it made billionaires of some... Soon all of Austin was gossiping about the new "Dellionaires"* (The New York Times, April 28, 2000).

У межах телескопного творення існує модель, яка використовується для аналогії: із

слова *millionaire* була виділена хибна морфема *-aire*, за допомогою якої утворився неологізм *optionaire*: *"Hewlett-Packard [CEO] Carly Fiorina is joining the optionaires club"* (Business Center (CNBC), September 22, 1999). Ця нова лексична одиниця позначає мільйонера, чиє багатство також зосереджене в цінних паперах (акціях). Слід відзначити, що останнім часом дослідники вважають продуктивним утворення нових словотворчих елементів у результаті "фрагментації", різновидом якої є вільне членування морфологічної структури слова на "значущі" частини, так звані "хибні" морфемми, або "псевдоморфемми", та утворення внаслідок такого членування нових слів за аналогією до вихідної лексики [1, с. 102].

Інші нові характеристики людини, яка має статус мільйонера, відображаються фразеологізмами *to have two commas*, *to have three commas*. Українською мовою ці лексичні одиниці можна дослівно перекласти таким чином: "мати дві коми" (у числівнику, що позначає кількість грошей на банківському рахунку), або бути мільйонером, "мати три коми", або бути мільярдером. При утворенні вищевказаних фразеологічних одиниць відбувається метонімічне перенесення: *"They both have their two commas – the latest American shorthand for millionaire status – after floating their infant Internet businesses on Wall Street"* (The Times, July 22, 1999).

Наступна серія неологізмів, що позначають соціальний статус, з'явилася під впливом високих технологій. Сучасний етап розвитку економіки, на якому головною економічною діяльністю є створення, зберігання та використання знань, інформації, отримав в англійській мові позначення *knowledge era* [2, с. 159]. Новоутворення *knowledge class* позначає цілий клас людей, що володіють інформацією внаслідок доступу до сучасних засобів комунікації й активно використовують її у своїй професійній діяльності. *You are, by dint of reading this newspaper, information rich. You belong to the knowledge class, for the purchase of a paper such as this also implies you are more likely to have access at home or work to the internet with all its wealth of information* (The Guardian, July 1999).

В умовах інформаційного суспільства з'являється новий поділ людей на багатих і бідних, залежно від їхніх можливостей отримувати та використовувати інформацію, знання – на інформаційно багатих (*information rich*) та інформаційно бідних (*information poor*). Такий поділ на основі доступу до інформації робить перших успішними, а інших – бідними: *"Information rich and information poor are a new classification of rich and poor... If you keep people ignorant, they are more likely to do what they're told"* (The Daily Telegraph, June, 1998).

Мережа Інтернет дала змогу розбагатити багатьом за короткий час без надмірних зусиль. Підприємці, які побудували свою діяльність на основі мережі Інтернет, наслідували схему "швидкого багатства". Таке явище дістало в англійській мові назву *get-rich-click*, де слово

click позначає клацання комп'ютерною мишкою та метафорично передає значення швидкості.

Це слово виникло за аналогією до слова *get-rich-quick*: “*The site is run by Adam Hildebeitel, Hossein Noshirvani, and Mare Jacobson, friends who – like most twentysomethings – yearned to join the get-rich-click set*” (Washingtonian, March, 2000).

На початку XXI ст. в англійській мові з'явилося нове слово *geekerati*, що позначає еліту так званого “технологічного класу”, який виокремився у зв'язку з повсюдним втіленням інформаційних технологій у всі сфери економічної діяльності: “*Last week's induction ceremony, at the Carnegie Science Center, was well attended by the geekerati*” (The Chronicle of Higher Education, November 21, 2003).

Неологізм *millionerd*, що утворився шляхом телескопії, позначає мільйонера, який накопив своє багатство, працюючи у сфері високих технологій. Телескопія на сучасному етапі є одним з основних джерел поповнення словникового складу англійської мови за рахунок власних мовних ресурсів: “*You'd think a processing superpower like this would be off-limits to everyone but grad students, millionerds, and astrophysicists, but the surprising truth is that you can tap the cognitive resources of this machine via an ordinary Web connection, as thousands of casual surfers do every day*” (Harper's Magazine, Posted on March 19, 1999).

Аналогічно було створено нове слово *entrepreneur* (*entrepreneur+nerd*). Ця інновація позначає підприємця, який має власну комп'ютерну компанію і є при цьому інженером-програмістом високої кваліфікації: “*In his black jeans and Joe 90 specs, Salem is one of a new breed of entrepreneurs who are finding that in the alternative reality called cyberspace, anything is possible. At first blush these virtual prospectors – the “entrepreneurds” as they are occasionally described – seem a very different species to the generation of sharp-suited opportunists who rode the dizzy boom of the Thatcher years*” (The Guardian, October 4, 1999).

У семантиці наступної групи нових слів та словосполучень наявне очевидне перетинання соціально-економічного та вікового параметрів. Так, новоутворення *sneaker millionaire* використовується для позначення дуже багаті молоді людини, яка швидко заробила статок, будучи професійно зайнятою у сфері комп'ютерних технологій. У складі цієї нової лексичної одиниці два компоненти – дієслово *to sneak* (крастися) та іменник *millionaire* (мільйонер). Механізмом переосмислення цього словосполучення є, на наш погляд, метафоричне перенесення. Лінгвісти відзначають, що виділення та перенесення окремих ознак, якостей об'єктів позначення базується на здатності людини до асоціативного мислення, яке відображає реальну залежність явищ і предметів навколишнього світу [1, с. 102]. *Lately Gordon has been selling million-dollar homes to sneaker millionaires, her*

nickname for Boston's young fund managers and silicon CEOs (Newsweek, August 9, 1999).

Молодого заможного власника підприємства сучасної техніки вводить поняття *yettie*: “*Everyone has met him: he is a yettie, a Young, Entrepreneurial, Tech-based Twenty-something, and can be found tapping into his Psion while sipping a vodka and cranberry in a bar near you*” (Sunday Times, February 13, 2000). Цей неологізм є акронімом, що утворився шляхом складання початкових літер таких слів: *young, entrepreneurial, tech-based twenty-something* (молода, підприємлива, технічно грамотна людина, якій дещо більше двадцяти років). Інновації, подібні до *yettie*, створюються не просто шляхом акронімії, а й за аналогією до таких популярних неологізмів, як *hippie, yuppie*. Вважається, що будь-яке новоутворення можна пояснити дією аналогії в найширшому розумінні.

Новоутворення *dot snot* також позначає молоді людину, яка розбагатила, створивши власну комп'ютерну компанію. Неологізм *dot snot* утворений за допомогою заміни одного з компонентів у словосполученні *dot-com* (“компанія, що здійснює свою комерційну діяльність тільки через мережу Інтернет”), яке кілька років функціонує в мові: “*The results of that obsession are a lot of interesting ideas and a lot of excessively rich kids – referred to locally as ‘dot snots’ – who wander around town as if they own the place. Meanwhile, process engineering, the true basis for our wealth, goes to Taiwan*” (PC Magazine, May 9, 2000).

В описі інновацій, що позначають представників того чи іншого соціально-економічного класу, присутній і компонент способу життя. Так, неологізм *Volvo Democrat* утворився для номінації відносно багатих білих високоосвічених ліберальних професіоналів, які живуть у приміській зоні. Як правило, такі люди мають автомобіль Volvo, що свідчить про певний рівень їхнього добробуту. Це слово утворилося за допомогою метонімії: символом статусу є автомобіль Volvo: “*The sea of Swedish cars flooding north of Montana and frenetically searching for parking made it seem that every Volvo Democrat west of La Cienega was on hand*” (LA Weekly, March 21, 2003).

Заможну людину, яка веде богемний спосіб життя і живе на прибутки від акцій трастових фондів, будучи при цьому безробітною, позначає нове слово *trustafarian*. Це телескопне утворення складається із двох компонентів – слова *trust* і уламка слова *rastafarian*: “*There were “trustafarians” (dreadlocks, musty clothes and a few hundred thousand in the bank), ski bums, a couple of women in don't-even-ask-how-much ski sweaters and leather pants, and one older guy reading Stendhal*” (Chicago Tribune, Febr. 10, 2002).

Водночас зауважимо, що з трастовими фондами пов'язане сполучення *trust slug*. Цей неологізм виник для найменування людей, які не прагнуть самостійної трудової діяльності, а

ведуть паразитичний спосіб життя, маючи постійні прибутки від трастових фондів: *"Clients want their wealth to give their children opportunities they did not have themselves when they were young. But they also fear their children will turn into 'trust slugs,' dependent on family money, with no incentive to follow a career, Cooper says"* (Reuters, February 19, 2000).

З одного боку, ми бачимо досить велику кількість слів для позначення вищих класів, з іншого – значна кількість інновацій з'явилась для найменування нижчих класів. Так, останніми десятиліттями збільшилась кількість людей, що живуть на грошову допомогу. Телескопне новоутворення *welfariat* (*welfare+proletariat*) позначає клас таких людей: *"Travelling in Africa, as this campaign began, I saw the depths of human suffering in Mozambique. It left me cool to lamentations here about underfunding of our National Health Service or the shortcomings of our colossal welfariat"* (The Daily Telegraph, April 9, 1992).

Для позначення найбільш прошарків населення, фактично декласованих елементів, в американському варіанті англійської мови наприкінці 80-х рр. ХХ ст. з'явився неологізм *underclass* (буквально позначає "підклас"): *"The American middle class is disintegrating. In its place are emerging three new strata of society: an underclass of desperately poor, almost entirely disconnected from the world of work"* [3, с. 59]. Цей неологізм слугував основою для утворення словосполучень *biological underclass, genetic underclass, cosmetic underclass, academic underclass*. Представники біологічно й генетично "нижчих класів" вважаються генетично схильними до деяких захворювань, що призводить до їхньої певної неповноцінності в суспільстві (дискримінації при страхуванні, найманні на роботу): *"Genetic testing would create a biological underclass – a population of people whose genes brand them as poor risks for employment, insurance, even marriage"* (Newsweek, Jan. 113, 1997). *"Civil rights activists are growing concerned that if such Orwellian practices develop at the same pace as the race to decipher the human blueprint they could create a "genetic underclass" considered unemployable because of the chemical codes they carry inside them"* (Guardian, Sept., 2000). *"Gus McGrouther, Britain's first professor of plastic surgery, warns that we are in danger of creating a "cosmetic underclass", a lumpen mass of self-loathing, ordinary-looking people who avoid surgical enhancement for fear of the knife, or silicone poisoning, and lose out as a result"* (The Times, February 11, 1996).

Життя американців тісно пов'язане з автомобілями. Багато безпритульних, особливо в штаті Каліфорнія, не мають іншого місця проживання, крім потриманого авто. Новоутворення *vehicularly housed* позначає людей, яким автомобіль служить єдиним місцем проживання: *"A group of about 150 supporters of the idea have formed the Vehicularly Housed Residents Association, which Judy Appel, staff attorney for the Coalition on Homelessness, calls 'a neighborhood group without the neighborhood'"* (The Boston Globe, January 9, 1998).

Крайній рівень зuboжіння і викликаний ним голод позначаються в англійській мові новоутворенням *silent hunger*, а також його синонімом *hidden hunger*: *"It looks as if agricultural scientists have suddenly woken up to the lingering crisis on the nutritional front and are desperately looking for technological remedies to fight the scourge of mankind – silent hunger"* (Business Line, February 12, 2003).

Висновки. Підсумовуючи, відзначимо, що нова лексика, виникнення якої зумовлене стратифікацією англомовного суспільства, становить одну з найбільших соціофункціональних груп інновацій останніх десятиліть. Саме у сфері соціально-економічного життя відбуваються активні процеси оновлення та збагачення словникового складу, зароджуються певні тенденції розвитку лексико-семантичної системи англійської мови. Як свідчить проведений аналіз інновацій, одним із продуктивних способів утворення нових слів у цій сфері є телескопія (порівняно з іншими способами виникнення неологізмів телескопії належить 18% новоутворень). Слова, утворені шляхом телескопії, здатні повніше відобразити соціально зумовлені тенденції розвитку слово-творчої системи сучасної англійської мови.

Список використаної літератури

1. Зацный Ю. А. Словарь новой общественно-политической лексики английского языка / Ю. А. Зацный, В. Н. Бутов. – Запорожье : ЗГУ, 2000. – 200 с.
2. Зацный Ю. А. Соціолінгвістичні аспекти вивчення словникового складу сучасної англійської мови : навч. посіб. / Ю. А. Зацний, Т. О. Пахомова, В. Ю. Зацна. – Запоріжжя : ЗДУ, 2004. – 284 с.
3. Козьмик Г. О. Світ сучасної людини в контексті мовних змін : монографія / Г. О. Козьмик. – Запоріжжя : ГУ "ЗІДМУ", 2007. – 142 с.
4. Gilbert D. The American Class Structure / D. Gilbert. – New York : Wadsworth Publishing, 2002. – 336 p.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2015.

Козьмик А. А. Неологизмы экономической сферы в зеркале языковых инноваций

В статье рассматривается проблема развития лексико-семантической системы современного английского языка и появление в ней неологизмов, связанных с экономической сферой. На материале лексикографических пособий и периодических изданий исследуется влияние социокультурной ситуации на пополнение словарного состава английского языка.

Ключевые слова: неологизмы, менталитет, экономика, социум, стратификация, новообразование, инновация.

Kozmik A. Neologisms Related to the Sphere of Economy in the Light of Language Innovations

This article deals with the development of the lexical and semantic system of the English language and the emergence of neologisms related to the sphere of economy. Based on lexicographical sources and periodicals, it examines the influence of social and cultural situation on the development of the English language lexical system.

Being an essential constituent of the national outlook, neologisms form an important segment of the language lexical structure. National mentality is a system of interconnected images that underlie the nation's collective ideas about the world and its place in it.

Among the crucial parts of the lifestyles there is an economy-related block. The analysis of the array of new vocabulary, which appeared in the last decade to describe members of different socio-economic strata, indicates that virtually no new items were formed to characterize representatives of the middle class. This fact is paradoxical as the middle class is the backbone of American and British society. Probably, the term "middle class" is very vague. At the same time, new groups of English society, especially in high and low classes, appeared and, therefore, there is a large number of neologisms to designate them.

Neologisms, the occurrence of which is caused by the English society stratification, are one of the largest groups of social and functional innovations of recent decades. It is in the field of socio-economic life where active processes occur updating and enriching vocabulary and where certain trends of lexical-semantic system development emerge. According to the analysis of innovation, one of the most productive ways of new words formation in this area are telescopes. The words formed by telescopes fully reflect the socio-caused trends of word-formation in the system of modern English.

Key words: *neologism, mentality, economy, society, stratification, neoplasm, innovation.*